

BIBLIOTEKA



1. Marina Vujčić, *Pedeset cigareta za Elenu*
2. Slavenka Drakulić, *Nevidljiva žena*
3. Ante Tomić, *Pogledaj što je mačka donijela*
4. Predrag Ličina, *Bljuzga u podne*
5. Josip Mlakić, *O zlatu, ljudima i psima*
6. Boris Dežulović, *Jebo sad hiljadu dinara*
7. Jurica Pavičić, *Žena s drugog kata*
8. Milana Vlaović, *Bomboni od meda*
9. Ante Tomić, *Čudo u Poskokovoj Dragi*
10. Semezdin Mehmedinović, *Me' med, crvena bandana i pahuljica*
11. Olja Savičević Ivančević, *Adio, kauboju*
12. Boris Dežulović, *Poglavnikova bakterija*
13. Renato Baretić, *Osmi povjerenik*
14. Ferida Duraković, *Ne lažem, Tita mi*
15. Ante Tomić, *Što je muškarac bez brkova*
16. Semezdin Mehmedinović, *Ovo vrijeme sada*
17. Drago Kekanović, *Veprovo srce*
18. Muharem Bazdulj, *Nevidljiva družba*
19. Jerko Mihaljević, *Putar i parizer*
20. Ante Tomić, *Ništa nas ne smije iznenaditi*
21. Jurica Pavičić, *Crvena voda*
22. Ante Tomić, *Veličanstveni Poskokovi*

**ALEKSANDRA
VELJOVIĆ ĆEKLIĆ**

Leptirica

■ Laguna ■

Copyright © 2023, Aleksandra Veljović Čeklić
Copyright © ovog izdanja 2024, LAGUNA

BIBLIOTEKA BEZ PREVODA

Knjiga 23

*Rane iz djetinjstva su kao rupe na krovovima.
Čim se naoblači, procure...*

Sestra

Sanjala sam sestru kao porculansku figuricu, na vrhu vitrine, među mnoštvom lažnog bečkog kičeraja.

Oživjela je u raskošnoj baroknoj odori, sa čipkanim rukavima i satenskim ružama na cipelama, kao prava dvorska dama. Zadivljeno su je gledali keramički plemići sa valovitim perikama, dok su njihove kurtizane isijavale ljubomoru vreliju od pećnice u kojoj im je udarena glazura. Mnogo čudnije od sna, ujutru su figurice promijenile mjesta, a moji ukućani zavrtjeli glavama na pitanje jesu li ih pomjerali.

Starija je od mene pet godina, pa sam kao mala mislila da sestra sve zna. Govorili su nam da smo mamina kopija, ona malo više nego ja, sa osmijehom vrijednim strpljenja koji bljesne ispod nosa kao zvijezda padalica.

Rođene smo u Bosni, u gradu na rijeci siromašnog vodostaja čije su obale gusto obrasle žalosnim vrbama.

U stara vremena je nastalo vjerovanje da su vrbe oborile svoje grane kako bi sakrile stanovništvo koje je kroz istoriju uvijek moralo od nekoga bježati. Grad nije bio mnogo veliki, ali je imao sve što treba: trg sa robnom kućom, pristojan bulevar u kom su se stiskali pekara, obućar i mesara, nekoliko socijalističkih zgrada, i mahalalu koja nikad nije spavala.

Naša je kuća bila na samoj granici novog i starog dijela grada, sa temeljima u mahali, a prozorima na urgentni centar. Uske, zmijolike ulice, čija je kaldrma oprana kišom svjetlucala kao krljušti, vodile su između nakrivljenih taraba domaćinstava u kojima su muškarci hodali u potkošuljama, a žene u svilenkastim šlafrucima. Zidovi kuća su bili nejakim priguše radost svadbi i veselja, i miris pita iz plehaneh tepsija. Gusto naseljeni, zbijeni pod krovovima zaštićenim krošnjama šljiva i oraha, dijelili smo život nesebično, i sličnosti i razlike.

Odmah iza sive ambulante počinjao je život kao sa televizije, gdje su žene nosile moderne frizure i cipele, i pravilno izgovarale tvrda i meka slova. Tamo su ulice bile bez rupa, asfaltirane i komotne da propuste autobuse. Uprkos činjenici da je mahalala stotinama godina ranije nastala, samo smo taj noviji dio nazivali *gradom*. Ako smo trebali nešto kupiti u knjižari, išli smo *u grad*. Škola, zubar, pijaca, sve se u gradu nalazilo. Samo su kazandžija i proročica Raza, koja je salijevala stravu mušterijama, vodili biznis u mahali.

Bila sam sretno dijete.

U bašti smo imali dvije kokoške, a u kući luksuz – dvije spavaće. Od jedne postojeće sobe, tata je napravio dvije, i u manju, za sestru i mene, postavio krevete na sprat. Pošto

sam bila lakša, gornji je pripao meni. Donji smo krevet često zagrađivale čaršafima praveći od njega dvorac. Igrale smo se princeza i vila, mašući drvenom kutlačom namjesto čarobnog štapića. *Bibidi-bobidi-bu*, čarale smo svoju oskudicu, mada smo imale taman koliko nam je trebalo, i garderobe i igračkaka, kao druga djeca iz komšiluka.

Naš tata nije hodao u potkošulji, nije pretjerano pio i mezio, nije psovao, i nije podizao ton zbog sestrih loših ocjena. Radio je u fabrici, zorom je odlazio i oko pola četiri se vraćao sa posla. Bez prigovora na umor, nastavljao je sa radom do mraka, u kući i unaokolo. Uveče nam je kazivao bajke i priče koje je sam izmišljao, i uz *laku noć*, kobajagi krišom, pod jastuk mi bombone zavlačio.

Mama je radila kao konobarica, uvijek istu smjenu, od četiri do dvanaest, pa se iza ponoći vraćala. Komšinica joj je ponudila da preko dana pripazi sestru i mene, kako bi se i ona zaposlila u fabrici, ali nije bila zainteresovana. U restoranu je, tvrdila je, zarađivala mnogo više. *Skromna plata, al' puno bakšiša.*

Ako bi se nekad desilo da sestra i ja ostanemo same na pola sata, između maminog odlaska i tatinog povratka sa posla, to nam je bilo dovoljno vremena da preturamo po stvarima koje se nisu smjele dirati. Na heklanom miljeu, povrh televizora, stajala je kao ukras italijanska gondola. Nije bilo kuće u mahali koja je nije imala, u plavoj ili crvenoj boji, kakva je bila naša. Mama je skrivala ključić kojim se navija, ali sestra ga je, uporno vršljajući, pronašla u kuhinjskom kabinetu, u držaču za rovita jaja. U strahu da ne budemo uhvaćene, zadržljivo smo posmatrale minijaturnu balerinu koja je, ne dodirujući stopalima plastičnu palubu, graciozno plesala. Na zvuk škripave

kapije, znak da tata dolazi, uz kikut bismo poskočile u panici zbog svog nestašluka.

Sestru nisam vidjela od 1985.

Tri dana nakon što je napunila osamnaest, nestala je bez traga.

Sister

Džoana je nevjerovatno uporna, toliko da sam joj na kraju priznala da imam sestru. Opsjednuta je novim hobijem, istraživanjem porodičnih geneza. Prati me po kući ko crkveni inkvizitor, i zapitkuje o prošlosti. *Mlađa je pet godina*, i to sam nesmotreno odala, potpirujući joj znatiželju za bujicu novih pitanja.

Rođene smo u gradu koji osim velike fabrike ni po čemu nije bio značajan. Visoki dimnjaci su neumorno trovali okolinu, mnogo šire od opštinskih granica. Od zagađenih pluća jedino je snijeg bio crnji, ali alarmantan broj hroničnih bolesti nije dopirao u socijalističku štampu. Imali smo robnu kuću sa siromašnom ponudom, te su ljudi odlazili u veće gradove da kupe šerpe i šporete. Uveče se izlazilo na korzo, s jednog kraja na drugi, pored pekare, obučara i mesare, uzelo bi pješice petnaestak minuta, za čas je nestajao pod nogama. Svako je svakoga poznao,

te su se ljubazno i srdačno pozdravljali, da bi nakon par koraka, iza leđa, kao smrdljivi fabrički dimnjak, otrov iz usta izbacili.

Naša je kuća bila na granici ruralnog i urbanog, kao čardak ni na nebu, ni na zemlji. Živjeli smo pod istim krovom sa bračnim parom u penziji, dok se otac nije ponudio da o svom trošku pregradi polovinu, kako bi svako imao svoj ulaz.

Sa prozora velike sobe u kojoj su bili televizor, kauč, kuhinja i trpezarija, gledali smo u slijepu fasadu urgentnog centra. Nekadašnje zajedničko kupatilo pripalo je na tlocrtu komšijama, a naše je otac dogradio u bašti. Morali smo izaći van kuće svaki put kad nam se pišalo.

Uske, istrošene ulice, čija je kaldrma od starosti postala krezava, vodile su između oronulih taraba domaćinstava u kojima su muškarci komandovali ženama, dok su one i dalje zvocale, i radile po svom. Zidovi kuća su bili nejak i da izoluju buku od psovanja i deranja, šamara i batina, lomljenja flaša i mirisa alkohola. Gusto naseljeni, zbijeni pod krovovima koje su od prokišnjavanja štitile krošnje šljiva i oraha, bili smo radnička bijeda, upletena, sa svim sličnostima i razlikama, u tugu svog postojanja.

Grad nam je, kao i siva ambulanta ispred kuće, okrenuo leđa. Za ljude u zgradama sa žardinjerama na balkonima, parnim grijanjem i zastakljenim haustorima, mi iz mahale smo bili stanovnici druge klase, za nijansu bolje od seoskih pridošlica i Cigana koji su im kucali na vrata da ponude opravku kišobrana. Ljubomorno su čuvali svoje parkove i ulice, strahujući da im ne pokvarimo ljuljaške i ne uprljamo autobuse. Branili su svojoj djeci da se druže s nama, i da u našim kućama pišu školske zadaće.

Gradske su žene naizgled bile ljepše, jer su vještije nosile marame i karmine, i sve drugo što su mahaluške nabavljale od švercera mnogo jeftinije, al' nisu umjele koristiti. Moju su majku te dame, u svakoj prilici, u knjižari, kod zubara, na pijaci i roditeljskom sastanku, odmjeravale s podsmjehom dok je naivno pokušavala s njima biti ravnopravna nazivajući ih drugaricama.

Majka je bila lijepa, ali nesretna žena, a ja ružno i nesretno dijete. Sve je naše nesretno bilo, i kuća, i bašta neugodnog mirisa. Uz kuću se, na suprotnoj strani od vanjskog kupatila, naslanjao kokošinjac koji je pripadao susjedima, sa kojeg je vjetar, kao podmićen, donosio smrad na naše prozore i vrata. Dvije neugledne kokoške, koje je komšinica poklonila majci da je učutka, postale su neprikosnoveni vladari okućnice. Ne birajući su napadale posjetioce, naročito poštara, koji je jednom prilikom doveo milicionera.

Pola kuće, usrana bašta i očev bicikl naslonjen na kupatilo, sve je što smo imali. Sestra je nosila moju garderobu, a ja ko zna čiju iz Crvenog krsta. Nismo imale barbike, ni mirišljave flomastere. Spavale smo u sobičku sa ukrivo ugrađenim prozorom, na krevetima na sprat. Zadaću smo pisale na trpezarijskom stolu, između pepeljare pune opušaka i prazne kutije *Domaćica* keksa. Non-stop je otac pušio, a majka usput nešto grickala. On je bio mršav ko štap, a ona je, sa uskim strukom između širokih prsa i kukova, ličila na pješčani sat, pa ih je naš komšija, mahalski komedijaš, prozvao *Osamnaes'ka*.

Meni su se činili nedovoljno važnima.

Otac je vonjao na duvan i fabriku, i mnoge teme kojima nije dorastao, ali se pretvarao da je stručnjak. Donosio je

sa trafike novine, ali prije nego bi išta u njima pročitao, napola bi ih presavio i ubio par muva.

Majka je bila kelnerica.

Radila je u kafani u kojoj se malo jelo, a puno pilo, ali ju je nazivala *restoranom* jer je otmjenije zvučalo. Glavne mušterije su bile kamiondžije i kurve, u savršenoj poslovnoj simbiozi – pare zarađene truckanjem u dugim vožnjama prelazile su iz novčanika u torbice za malo truckanja na parkingu iza kafane. Kasno je, iza ponoći, dolazila kući, i uvijek je prebrojavala bakšiš prije nego bi legla na počinak.

Raza, mahalska proročica, bila joj je najbolja drugarica. Starija od majke desetak godina, pretjerano se smješila kad je navraćala i donosila nam kolače koje je sama, bez recepta, izmislila. Plašila sam se Raze, jer su joj oči bile različite boje, jedno sivo, skoro bjeličasto, a drugo crno, kao da su joj se posred glave razgraničile sile dobra i zla.

Tri dana nakon što sam postala punoljetna, pobjegla sam od kuće. Kolebala sam se da li da uzmem malo para iz majčine kutije sa bakšišem, tek toliko da ne primijeti, a da imam za hranu nekoliko dana. Ali nisam, ponos je bio jači. Po cijenu da umrem od gladi, ne bih majci dala priliku da me nazove još i kradljivicom pored mnoštva pogrđnih imena koja mi je dala. Tiho sam se iskrala, sa jednom kesom u ruci i nešto sitniša u džepovima.

Trudim se, svim silama, da prošlost izbrišem iz sjećanja, zajedno sa komšijom koji je volio reći da je jedina razlika između žena i kokoški u tome što žene ne seru po dvorištu.